

"אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה".¹²³⁴⁵⁶⁷

ואם האחים נבהלו מפני בשר ודם, על אחת כמה וכמה שיש להיבהל מפני ממ"ה הקב"ה. אם הבושה של האחים נמשכה רק רגעים אחדים, הרי שהבושה של יום הדין בעוה"ב היא נצחית ומלווה את נשמת האדם לעד ולעולמי עולמים. על זאת יש לנו לשפוך לב כמים ולבקש "שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד". עכ"ד ה"אור יהל".

חיוב ידיעת התורה יכול לשמש לנו דוגמא לאחת מן החובות המוטלות עלינו, ובו אנו מוצאים מרהק גדול בין תפיסת האדם באשר לחיובו לבין מה שנתבע ממנו באמת. ה"ביאור הלכה" בסימן קנ"ה ד"ה "עת ללמד" מביא דברי מדרש משלי (פ"י) וז"ל: "אר"י בא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הקב"ה לדון כל העולם וכו', בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה – הקב"ה הופך את פניו ממנו ומצירי גיהנום מתגברין בו וכו' והם נוטלים אותו ומשליכין אותו לגיהנום; בא מי שיש בידו הלכות, א"ל: "בני, תורת כהנים למה לא שנית שיש בו וכו'"; בא מי שיש בידו ת"כ הקב"ה א"ל: "בני חמישה חומשי תורה למה לא שנית שיש בהם ק"ש, תפילין ומזוזה"; בא מי שיש בידו הגדה הקב"ה א"ל: "בני, תלמוד למה לא למדת וכו'".

מספרים שבעירו של בעל התניא הי' מגיד מישרים אחד שהיה אומר דברי כיבושין לציבור וליחידים ומוכיחם למען ילכו בדרך טובים. פעם אחת קראו בעל התניא ואמר לו: "הנה לכולם אתה אומר דברי תוכחה ולי אין מי שיאמר, הנני מבקש ממך לאמר גם לי דברי מוסר". המגיד שהיה מופתע מאד מן הבקשה נקלע למצב קשה. כיצד יהיה להרהיב עוז בנפשו להוכיח את הענק שלפניו שהיה גדול ממנו לאין ערוך בתורה וביראה. מאידך גיסא, אין זה מן הראוי לסרב, שכן אין מסרבין לגדול.

הרהורים אלה גופא העלה המגיד בפני בעל התניא, ובזה השכיל לצאת ידי חובת כל הצדדים. וכך אמר: "מה אומר ומה אדבר בפני הדרת גאונו, הרי כל מה שאני יודע גם כבוד תורתו יודע. ומה שמעכת"ר אינו יודע גם אני איני יודע. מה היא באמת הנפקא מינה בין שנינו, מה שאני אינני יודע וכבוד הרב יודע. אך בכל זאת הפער שבין מה שאני יודע לבין מה שבעל התניא יודע הוא הרבה יותר קטן מן הפער שבין מה שמעכת"ר יודע לבין מה שהוא עדיין אינו יודע. לשמע דברים אלו פרץ בעל התניא בבכי גדול...

הגר"ש שבדרון שליט"א מספר (בספר "המגיד מדבר"): כאשר הוציא הנצי"ב לאור את ספרו "העמק שאלה" ערך סעודה שבמהלכה סיפר: "בהיותי ילד שמעתי פעם בהיחבא את הורי משוחחים ביניהם אודותי. בשיחה זו אמר אבי לאמי מתוך בכי: 'נסיתי כל דרך אפשרית לענן את הירש-לייב בלימוד, אך נראה ששום דבר לא עזר. לפיכך חוששני